

Ilona Czechowska

Karl Dedecius i most nad Odrą

Rzeka Odra od dziesięcioleci odgrywa w kontekście dialogu polsko-niemieckiego znaczącą rolę. Z jednej strony wyznacza realną granicę państw, a z drugiej jako widomy znak tej granicy staje się inspiracją, wprowadzając do owego dialogu znaczącą metaforę związaną z budowaniem mostów, łączeniem brzegów czy pracą przewoźnika.

Zastanawiając się nad swoją działalnością translatorską, Karl Dedecius niejednemu raz porównuje ją z pracą przewoźnika lub budowniczego mostów, który ma zdolność i władzę łączenia czegoś odrębnego, oddalonego od siebie. Dedecius jako tłumacz utożsamia się z taką pracą: on też łączy brzegi – dwóch kultur, czyni to za pomocą języka, a jego dzieła stanowią mosty poznania, zrozumienia i pojednania. Kiedyś to kapłani postrzegani byli jako pośrednicy pomiędzy bogami a ludźmi, pomiędzy niebem a ziemią. Dzisiaj takim pośrednikiem może każdy, kto buduje relację pomiędzy ludźmi, narodami, ich językami i kulturami: „My budujemy mosty, aby za pomocą rozumu dążyć od zrozumienia do porozumienia”¹. Ich wznoszenie jest bez wątpienia niezwykle trudnym zadaniem, a jak zauważa Dedecius, jest jeszcze jedno o wiele trudniejsze, jest nim naprawa mostów o słabej, niestabilnej, naruszonej konstrukcji albo tych wręcz zniszczonych, które wymagają odbudowy. Swoje rozważania Dedecius kończy dość optymistycznym stwierdzeniem, że każda budowa mostu to pewnego rodzaju przewyciężanie tego, co dzieli – zarówno w kontekście geograficznym, historycznym, ekonomicznym, jak i ideologicznym².

W swoim życiu Karl Dedecius związany był z trzema rzekami: w okresie młodości z Łódką, małą rzeką przepływającą przez Łódź, w której się urodził; z Menem, kształtującym krajobraz Frankfurtu, w którym

¹ K. Dedecius, *Wörter und Gedanken. Ein Resümee*, [w:] R. Pyritz, M. Schütt (red.), *Die Via-drina. Eine Universität als Brücke zwischen Deutschland und Polen*, Berlin-Brandenburg 2009, s. 210.

² Tamże.

spędził najdłuższą część swojego życia; a także z Odrą, łączącą dwie jego ojczyzny. W perspektywie biografii Dedeciusa Odra miała wymiar symboliczny – to nad Odrą, a dokładnie we Frankfurcie leżącym nad tą rzeką, rozpoczęły się trzy ważne etapy w życiu tłumacza. Pierwszy przypada na rok 1941, kiedy został powołany do służby wojskowej. Jego jednostka, 4. Kompanie des 3. Ersatzbataillons des 8. Infanterie-Regiments (4. Kompania 8. Pułku Grenadierów 3. Dywizji Piechoty), była zakwaterowana w koszarach im. Paula von Hindenburga, przy August-Bebel-Straße we Frankfurcie nad Odrą³. To stąd został wysłany pod Stalingrad, gdzie trafił do niewoli sowieckiej, w której przebywał ponad sześć lat. Kiedy w 1949 roku mógł powrócić do Niemiec, znowu trafił do Frankfurtu nad Odrą, gdzie rozpoczął się drugi etap w życiu Dedeciusa związany z tym miejscem, tym razem bardziej optymistyczny. W koszarach (Horn-Kaserne) otrzymał dokument potwierdzający zwolnienie z niewoli, stamtąd trafił do Gronenfelde, obozu dla repatriantów. 30 grudnia tego samego roku został zwolniony do Kranichfeldu koło Weimaru⁴, gdzie czekała na niego jego przysła żona, Elvira Roth.

Trzeci i najdłuższy związany z Odrą etap w życiu Dedeciusa, to nawiązanie współpracy z Uniwersytetem Europejskim Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. W 1999 roku Karl Dedecius otrzymał jako pierwszy Nagrodę Viadriny – jej przyjęcie traktował z jednej strony jako niezwykle przywilej i wyróżnienie, z drugiej jako zobowiązanie. Nagroda Viadriny jest przyznawana osobom szczególnie zaangażowanym w pogłębienie i rozwój stosunków polsko-niemieckich, za wkład w pokonywanie granic pomiędzy Wschodem i Zachodem oraz w umocnienie polsko-niemieckiego porozumienia⁵. W trakcie uroczystości wręczenia nagrody Claus Detjen, jej fundator, podkreślał znaczenie tych, którzy poprzez swoje życie i pracę stali się wzorem dla oddanych sprawie pojednania polsko-niemieckiego⁶.

³ Obecnie w tym samym budynku mieści się Centrum Języków Obcych przy UEV. Por. S. Bantel, *Karl Dedecius mit erstem Viadrina-Preisgeehrt*, „Union” 1999, nr 23, s. 2.

⁴ Por. K. Eichler, *DIA- Vortrag am 26.04.2005 im Städtischen Museum Viadrina vor dem Historischen Verein zu Frankfurt (Oder)*, [w:] *Von der Festung zur Lazarettstadt Frankfurt (Oder) 1945–1949 – über Mitarbeiter des Gesundheitswesens im Dienste an aus der Sowjetunion heimkehrenden Soldaten, Zivilinternierten und Flüchtlingen sowie Bürgern der Stadt – Teil IV*, [b.m. i d.], broszura w zbiorach Archiwum im. Karla Dedeciusa.

⁵ H.N. Weiler, *Ansprache anlässlich der Verleihung des Viadrina-Preises an Karl Dedecius*, „Universitätsschriften“, Viadrina-Preis 1999, s. 9. Nagroda Viadriny dotowana jest kwotą 5000 euro. Karl Dedecius przekazał znaczną część tej sumy na wsparcie współpracy polsko-niemieckiej. Por. film *Między sąsiadami – pośrednik. Karl Dedecius*, reż. Peter Vogt, 2000.

⁶ C. Detjen, *Weshalb Viadrina-Preis? Die Vision vom erweiterten Europa braucht Vorbilder*, „Universitätsschriften“, Viadrina-Preis 1999, s. 45.

Przyznanie Dedeciusowi nowo ufundowanej Nagrody Viadriny stało się dobrą okazją do refleksji nad symbolicznym charakterem Frankfurtu. Do tej symboliki będzie też później nawiązywał sam laureat. Frankfurt jest miastem, w którym kształt nowej Europy – jak zauważył pod koniec lat 90. prof. Hans N. Weiler, Rektor Viadriny – staje się szczególnie wyrażny. Granica przestaje być przeszkodą, przestaje być symbolem nieporozumienia i uprzedzeń, a staje się intelektualnym wyzwaniem, motywacją do wzajemnego poznania, zrozumienia i szacunku wobec innych kultur i tradycji⁷. Do symboliki granicy i mostu na Odrze nawiązywała również prof. Bożena Chołuj w swojej laudacji, przypominając kontrole graniczne, które dobitnie potwierdzały istnienie granic. Teraz most, na którym się odbywały – niegdyś dzielący dwa narody, zaczyna je łączyć. Pochodzący z różnych krajów studenci niemieckiego uniwersytetu Viadrina w Frankfurcie mają zajęcia także po polskiej stronie w Słubicach, w Collegium Polonicum, gdzie uczą się sztuki tłumaczenia polskiej literatury⁸. W odpowiedzi na słowa prof. Bożeny Chołuj i prof. Hansa N. Weilera Dedecius jeszcze raz podkreślił znaczenie związków między kulturami, „tradycji wspólnoty, nieustającej wymiany myśli, wzajemnego przyciągania i współoddziaływania”⁹. I właśnie ten europejski, humanistyczny charakter Viadriny, jak również jej symboliczne położenie, na styku dwóch tak bliskich mu kultur przekonały Dedeciusa, że jest to idealne miejsce do kontynuacji jego misji. W 2001 roku przekazał pierwszą część swoich zbiorów Viadrinie, popierając ich zdeponowanie w Collegium Polonicum w Słubicach, gdzie powstało Archiwum im. Karla Dedeciusa¹⁰.

99

Kolejne lata przyniosły wzrost zainteresowania działalnością Dedeciusa. Do rąk filologów trafiły dwa czasopisma: „Rocznik Karla Dedeciusa” i „OderÜbersetzen”. Pierwsze było założone przez prof. Krzysztofa A. Kuczyńskiego i wydawane przez Katedrę Badań Niemcoznawczych Uniwersytetu Łódzkiego we współpracy z Muzeum Miasta Łodzi oraz Archiwum im. Karla Dedeciusa. Drugim czasopismem jest „OderÜbersetzen”, powstało ono z inicjatywy prof. Bożeny Chołuj. W latach 2012–2017 działała przy Collegium Polonicum Grupa Inicjatyw na rzecz Popularyzacji Dorobku Karla Dedeciusa¹¹, a o projektach realizowanych wspólnie przez Wydział Kul-

⁷ H.N. Weiler, *Ansprache anlässlich der Verleihung...*, s. 9.

⁸ B. Chołuj, *Laudatio*, „Universitätsschriften”, Viadrina-Preis 1999, s. 21–23.

⁹ K. Dedecius, *Dankesrede*, „Universitätsschriften”, Viadrina-Preis 1999, s. 29.

¹⁰ Archiwum im. Karla Dedeciusa zostało przedstawione w tekście Agnieszki Brockmann.

¹¹ Członkami tej grupy byli: prof. Edward Białek, prof. Dieter Bingen, dr Agnieszka Brockmann, dr Przemysław Chojnowski, prof. Bożena Chołuj, dr Anna Fimiak-Chwiłkowska, dr Ilona Czechowska, prof. Mieczysław Dąbrowski, dr Hans-Gerd Happel, Błażej Kaźmierczak, dr Birgit Krehl, prof. Krzysztof A. Kuczyński, prof. Wojciech Kudyba, dr Andreas Lawaty, dr Albrecht Lempp, Manfred Mack, prof. Magdalena Marszałek, prof. Jan Miodek,

turoznawstwa we Frankfurcie oraz Archiwum im. Karla Dedeciusa nieraz można było przeczytać zarówno w doniesieniach prasowych, jak i w opiniotwórczych czasopismach filologicznych, jak np. „Orbis Linguarum”, „Śląsk”, „Topos”, „Studia Niemcoznawcze Uniwersytetu Warszawskiego”.

Dorobek i osoba Karla Dedeciusa zostały w sposób szczególny docenione w czasie obchodów jego 90. urodzin. Tak jak kilka lat wcześniej na Viadrinie hucznie świętowano 90. rocznicę urodzin Marion hrabiny Dönnhoff¹², tak dwudniowym „świętem uniwersytetu” został uczczony Karl Dedecius. Pierwsza część uroczystości odbyła się w Collegium Polonicum. Czytając wiersze Adama Mickiewicza, Adama Asnyka, Tadeusza Różewicza, Wisławy Szymborskiej, Dedecius zaprosił przybyłych gości w podróż przez historię polskiej literatury¹³. Dla miłośników poezji polskiej była to prawdziwa uczta. Jak się później okazało, był to jednocześnie ostatni wieczór autorski Karla Dedeciusa. Następnego dnia tłumaczowi został nadany tytuł doktora honoris causa¹⁴. Dziekan Wydziału Kulturoznawstwa, prof. Konstanze Jungbluth, odczytała fragment postanowienia Rady Wydziału:

Pragniemy wyróżnić Karla Dedeciusa [...] jako Europejczyka, który w przekonaniu o sile humanistycznego dziedzictwa zawsze wcielał w życie wartość kulturowej różnorodności, nadając jej estetyczny kształt. Dzieło Karla Dedeciusa na rzecz zbliżenia obu narodów przez literaturę i kulturę jest niezwykle bliskie [...] założeniom Wydziału Kulturoznawstwa Uniwersytetu Europejskiego Viadrina oraz związanych z Wydziałem instytutów badawczych [...] ¹⁵.

Prof. Bożena Chołuj w swojej laudacji zwróciła uwagę, że przyznanie Dedeciusowi tytułu doktora honoris causa, nie jest tylko wyrazem uznania zasług tłumacza dla humanistyki i stosunków polsko-niemieckich, ale również ma wielkie znaczenie dla samej uczelni i miasta:

prof. Heinrich Olschowsky, Marta Potaszkiewicz, prof. Karol Sauerland, dr Małgorzata Szajbel-Keck, prof. Aleksander Wirpsza, dr Krzysztof Wojciechowski, prof. Marek Zybura.

¹² Nawiązał do tego w swoim zaproszeniu dla Dedeciusa z dn. 5.02.2010 roku Gunter Pleuger, Prezydent Uniwersytetu Europejskiego Viadrina w latach 2008-2014 (list znajduje się w Archiwum im. Karla Dedeciusa). Dedecius przez wiele lat współpracował z Marion hrabiną Dönnhoff przy tworzeniu instytutu w Darmstadt.

¹³ M. Grün, „Mittler zwischen den Kulturen” – Viadrina ehrt Karl Dedecius mit einem Festakt zum 90. Geburtstag, „Union” 2011, nr 60, s. 5.

¹⁴ Wcześniej ten tytuł nadał Karlowi Dedeciusowi Uniwersytet w Kolonii, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Uniwersytet Łódzki, Wrocławski, Jagielloński oraz Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu.

¹⁵ K. Jungbluth, Wręczenie dyplomu doktora honoris causa, w: *Uroczystość nadania tytułu Doktora Honoris Causa Wydziału Kulturoznawstwa Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą Panu prof. dr. h.c. mult. Karlowi Dedeciusowi. 17 czerwca 2011 r.*, [Frankfurt 2011], s. 23–24.

Nadając Panu ten tytuł nie chcemy tylko sobie przysporzyć splendoru, ale pragniemy przyczynić się do tego, [...] żeby widział Pan [we Frankfurcie nad Odrą] miejsce kontynuacji swojego dzieła. Tytułem doktora honoris causa chcemy trwale związać nasz uniwersytet z Pana losem i tym samym na zawsze przypieczętować Pańską obecność na granicy. Przez dziesiątki lat to miasto było symbolem ran, jak cała granica między Polską a Niemcami. Dziś bliźny przeszłości, już wyraźnie mniej widoczne, tutaj leczą się w dynamice wzajemnych relacji między oboma krajami. W tym procesie ma Pan swój ogromny udział [...]»¹⁶.

Dedecius w odpowiedzi na laudację i wszystkie wcześniejsze przemówienia nie tylko nawiązał do historii miasta, ale również mówił o istocie człowieczeństwa, która ze swej natury ukierunkowana jest na drugiego człowieka, o roli dialogu, o wartości słów i ich (również złym) wykorzystaniu i w końcu o wolności wyrażania własnych przekonań. Sugerował, że poezja i polityka nie powinny się wykluczać – wręcz przeciwnie, powinny się uzupełniać, gdyż dzięki nim dostrzegane są różne wartości ważne dla człowieka i społeczeństwa. Były to myśli, towarzyszące tłumaczowi przez całe jego życie.

W kolejnych miesiącach zrodził się pomysł założenia nowej fundacji przy uniwersytecie, która zajęłaby się sprawami wydawniczymi związanymi z dziełem Dedeciusa-tłumacza, ale także kontynuowałaby jego pracę na rzecz pogłębiania polsko-niemieckiego dialogu kulturowego. W 2013 roku do życia została powołana Fundacja im. Karla Dedeciusa. W skład Rady Fundacji weszli: dr Hans-Gerd Happel, dr Andreas Lawaty, Manfred Mack, prof. Heinrich Olschowsky i prof. Joachim Rogall¹⁷. Jej statut został podpisany w lipcu 2013 roku we Frankfurcie nad Menem, w domu tłumacza. Uroczyste przekazanie aktu założycielskiego Fundacji odbyło się jesienią we Frankfurcie nad Odrą. Wtedy też Gunter Pleuger, Prezydent Viadriny, określił powołanie do życia Fundacji jako ważny krok w kierunku rozwoju studiów interdyscyplinarnych, jak i pogłębiania polsko-niemieckiego dialogu. Natomiast Joachim Rogall, Prezes Fundacji im. Roberta Boscha, przypomniał o znaczeniu działalności Dedeciusa dla społeczeństwa niemieckiego, tym samym wyraził oczekiwanie, że nowa Fundacja podejmie to zadanie i będzie starać się kontynuować misję zbliżenia obu narodów, podjętą przez tłumacza przed kilkoma dekadami. Sam Dedecius przypominał o geopolitycznym i historycznym znaczeniu Odry, która przestała dzielić, gdyż dzisiaj jej brzegi łączy most, symbol wspólnej Europy¹⁸.

¹⁶ B. Chołuj, *Laudacja dla Karla Dedeciusa*, w: tamże, s. 13–16.

¹⁷ W minionych latach miejsce prof. Rogalla i prof. Olschowskiego zajęli prof. Marek Zybura i prof. Paweł Zajas.

¹⁸ Zob. nagranie z otwarcia Fundacji, dostępne online: www.europa-uni.de/de/ueber_uns/multimedia/viadrina_tv/viadrina_tv_2013/2013_gruendung_stiftung_dedecius_literaturarchiv/index.html (dostęp 22.04.2020).

Początkowo założyciel Fundacji towarzyszył jej wszystkim przedsięwzięciom, dzięki temu była możliwość omówienie planowanych projektów i czerpania z jego doświadczeń. W tym czasie dochodziło do licznych spotkań, rozmów telefonicznych oraz wymiany korespondencji. Podczas ostatniego spotkania w lutym 2016 roku Karl Dedecius prosił o przeczytanie mu kilku wierszy – w tym *Ale książki* Czesława Miłosza. Był to utwór szczególnie dla niego ważny. Zawsze kiedy go czytał, odnosiło się wrażenie, jakby chciał podkreślić, że wszystko przemija – życie, kariera, (nad)ambicje – zostają książki i to one jako jedyne stają się naszymi powiernikami i drogowskazami. Tym samym podkreślił – po raz ostatni – znaczenie kultury.

Odejście Karla Dedeciusa była dla wszystkich niepowetowaną stratą. Po jego śmierci Fundacja (współ)organizowała imprezy okolicznościowe poświęcone jego pamięci. Potem w ramach działalności Fundacji rozpoczęto realizację większych projektów, jednym z nich są odbywające się co dwa lata warsztaty dla polskich germanistów i niemieckich polonistów. Był to projekt, z którym tłumacz mógł się jeszcze zapoznać. Tematem przewodnim warsztatów jest polsko-niemiecki dialog kultur, rozwijany poprzez analizę niemieckich tłumaczeń tekstów polskich autorów. W czasie zajęć odbywają się zawsze spotkania z wybitnymi tłumaczami – do tej pory byli to laureaci Nagrody im. Karla Dedeciusa. Fundacja jest też regularnie organizatorem konferencji poświęconych przekładowi literackiemu, które również odbywają się cyklicznie co dwa lata¹⁹. Tomy pokonferencyjne ukazują się w wersji drukowanej i elektronicznej w wolnym dostępie, dzięki czemu do publikacji może dotrzeć każdy. Tym samym Fundacja przyczynia się do rozwoju translatoologii i badań nad przekładem literackim²⁰. Ponadto Fundacja realizuje szeroki program kulturowy, który jest kierowany nie tylko do społeczności akademickiej, lecz także do mieszkańców Frankfurtu i Słubic. W tym miejscu należy wymienić dyskusje panelowe, prezentacje książek, spotkania z przedstawicielami świata literatury i kultury. Tak jak Karl Dedecius organizował spotkania ze swoją publicznością w różnych miejscach (w kościołach, teatrach, a nawet w fabryce, czy też nowej hali warszawskiego lotniska na Okęciu), tak i Fundacja stara się zaprosić swoich uczestników do spotkań w niecodziennej scenerii, jak np. w zakrystii kościoła Mariackiego we Frankfurcie.

¹⁹ W pierwszej, poświęconej patronowi Fundacji konferencji „Posłannictwo książek – życie i dzieło Karla Dedeciusa” wzięło udział ponad 60 osób z różnych krajów. Konferencja odbyła się w 2017 r. z inicjatywy prof. Krzysztofa A. Kuczyńskiego. Jej współorganizatorami byli: Uniwersytet Łódzki oraz Polsko-Niemiecki Instytut Badawczy w Słubicach. Finansowego wsparcia udzieliła Polsko-Niemiecka Fundacja na rzecz Nauki.

²⁰ Dotychczasowe tomy ukazały się we współpracy z Uniwersytetem Wrocławskim.

Kierując się zasadą Karla Dedeciusa, że warunkiem pogłębienia i poprawienia relacji sąsiedzkich jest wzajemne poznanie (dotyczy to języka, kultury, historii, w tym oczywiście literatury), Fundacja zaproponowała w swoim programie polsko-niemiecki kurs językowy dla seniorów z regionu. W ramach spotkań uczestnicy rozmawiają na temat polskiej literatury i kultury. Kultura staje się również tematem przewodnim wycieczek edukacyjnych do Polski, organizowanych dzięki współpracy z Europejskim Centrum Ekumenicznym we Frankfurcie nad Odrą. W ramach swoich działań Fundacja przygotowała również program dla szkół ponadpodstawowych. Podczas różnych spotkań uczniowie dowiadują się m.in. kim był Karl Dedecius, na czym polega praca tłumacza, jak wygląda jego warsztat; zastanawiają się też, jaka jest jego rola we współczesnym świecie i jakby wyglądał świat, gdyby nie było tłumaczy. Wszystkim działaniom oraz inicjatywom Fundacji towarzyszy wizja i przesłanie jej założyciela. Podczas realizacji projektów wykorzystywanie materiałów z Archiwum im. Karla Dedeciusa, z którym Fundacja współpracuje, jest niezbędne dla szerzenia myśli tłumacza i ambasadora dobrych stosunków polsko-niemieckich²¹.

Związek Karla Dedeciusa z Odrą, położonym nad nią Frankurtem i Słubicami nadal trwa. W Collegium Polonicum przechowywane są jego archiwalia, na Viadrinie działa fundacja jego imienia, dbająca o pielęgnowanie pamięci po wielkim budowniczym mostów. Bez wątpienia aktywne zaangażowanie Karla Dedeciusa w rozwój stosunków polsko-niemieckich miało wpływ na obecny charakter Wydziału Kulturoznawstwa Uniwersytetu Europejskiego Viadrina. Dla Frankfurtu położonego nad Odrą Karl Dedecius zawsze pozostanie wzorem, autorytetem oraz niezastąpionym pośrednikiem pomiędzy dwoma narodami.

²¹ Wszystkie projekty i inicjatywy Fundacji opisane są na jej stronie internetowej: www.ub.europa-uni.de/kds

Wręczenie pierwszej Nagrody Viadriny, 1999. Karl Dedecius z Hansem N. Weilerem
Verleihung des ersten Viadrina-Preises, 1999. Karl Dedecius mit Hans N. Weiler

104

Dyplom doktora honoris causa
Uniwersytetu Europejskiego
Viadrina, 2011

Urkunde zum Ehrendokortitel der
Europa-Universität Viadrina, 2011

Akt powołania do życia Fundacji im. Karla Dedeciusa. Tłumacz z Gunterem Pleugerem, ówczesnym Prezydentem Uniwersytetu Europejskiego Viadrina, 2013

Gründung der Karl Dedecius Stiftung. Der Übersetzer mit Gunter Pleuger, ehem. Präsidenten der Europa-Universität Viadrina, 2013

105

Konferencja „Posłannictwo książek – życie i dzieło Karla Dedeciusa”;
powitanie uczestników przez Krzysztofa A. Kuczyńskiego, 2017

Konferenz „Die Botschaft der Bücher – Leben und Werk von Karl Dedecius”;
Grußwort von Krzysztof A. Kuczyński, 2017

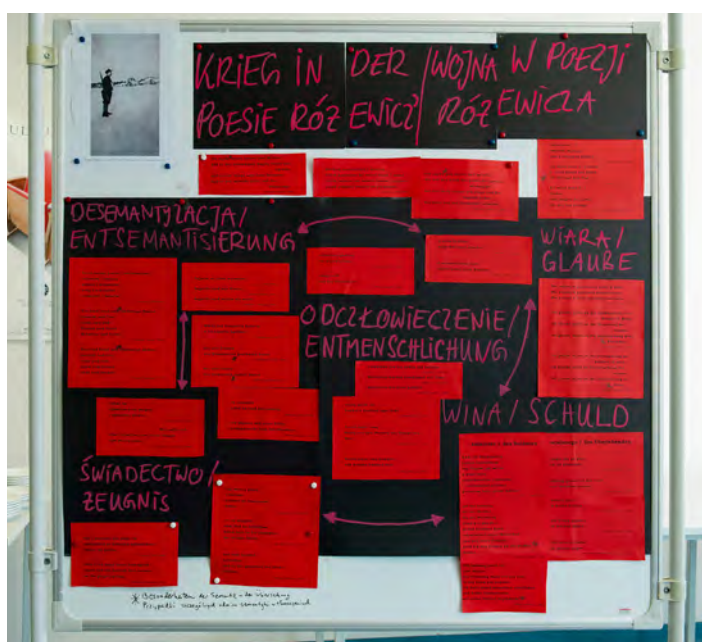
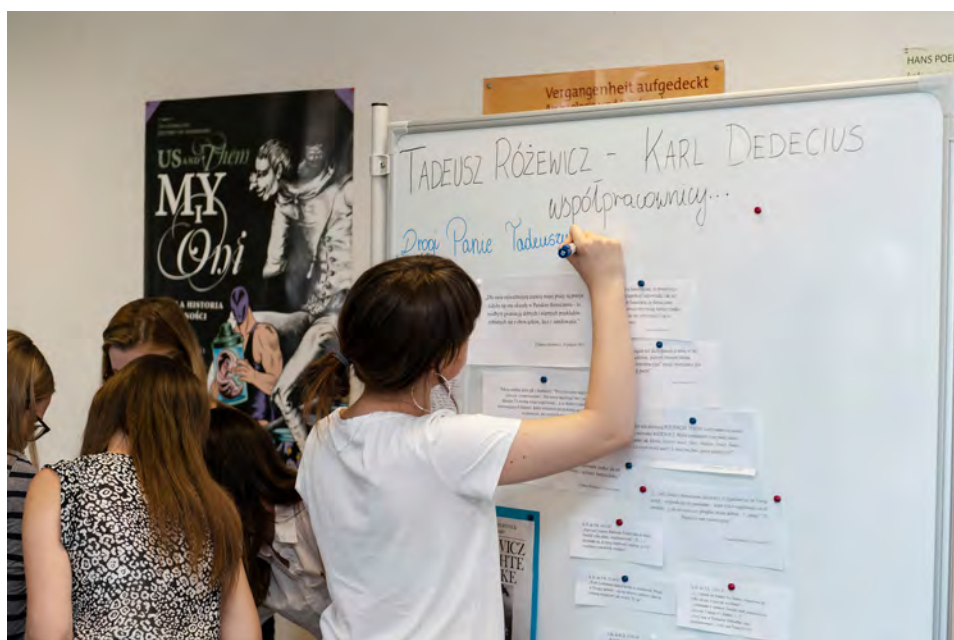
Posłannictwo książek – życie i dzieło Karla Dedeciusa, okładka publikacji pokonferencyjnej poświęconej tłumaczowi, 2018

Umschlag des Konferenzbandes
zu Ehren des Übersetzers, 2018

„Przybyłem, zobaczyłem, odszedłem” – symposium poświęcone pamięci Henryka Bereski z okazji 5. rocznicy powstania Fundacji im. Karla Dedeciusa, 2018

„Ich kam, sah und ging” – ein Symposium für Henryk Bereska anlässlich
des 5-jährigen Jubiläums der Karl Dedecius Stiftung, 2018

Polsko-niemieckie warsztaty na temat „Przekład literacki w polsko-niemieckim dialogu kulturowym. Tadeusz Różewicz we wzajemnym przenikaniu się kultur”, 2018

Ein deutsch-polnischer Workshop zum Thema „Literaturübersetzung im deutsch-polnischen Kulturdialog. Tadeusz Różewicz im Wechselspiel der Kulturen“, 2018

108

Dyskusja panelowa z laureatkami Nagrody im. Karła Dedeciusa: Elizą Borg i Liśą Palmes;
oprawa muzyczna: Natalia Nikolaeva, Joanna Petryka-Wawrowska, Karol Borsuk, 2018

Podiumsgespräch mit den Karl-Dedecius-Preisträgerinnen: Eliza Borg und Lisa Palmes;
musikalische Umrahmung: Natalia Nikolaeva, Joanna Petryka-Wawrowska,
Karol Borsuk, 2018

Dyskusja panelowa z przyjaciółmi Zbigniewa Herberta podczas wieczoru autorskiego w Muzeum Kleista we Frankfurcie nad Odrą, 2019. Od lewej: Ryszard Krynicki, Rafal Żebrowski, Bernhard Hartmann, Michael Krüger, Julia von Blumenthal

Podiumsgespräch mit Wegbegleitern von Zbigniew Herbert während der Lesung im Kleist Museum in Frankfurt (Oder), 2019. Von links: Ryszard Krynicki, Rafal Żebrowski, Bernhard Hartmann, Michael Krüger, Julia von Blumenthal

109

Polskie ślady w Niemczech. Prezentacja książki Andrzeja Kaluzy w Kościele Mariackim we Frankfurcie nad Odrą, 2018

Polnische Spuren in Deutschland. Eine Buchvorstellung von Andrzej Kaluza in der Marienkirche in Frankfurt (Oder), 2018

110

„Großmamas Chopin – Chopin babci“. Spotkanie autorskie z Andrea-Yvonne Müller, 2019

„Großmamas Chopin – Chopin babci“. Eine Lesung von Andrea-Yvonne Müller, 2019

Karl Dedecius und die Brücke über die Oder

Seit Jahrzehnten spielt der Oderfluss eine bedeutende Rolle im deutsch-polnischen Dialog. Einerseits bezeichnet er eine Grenze zwischen zwei Staaten, andererseits verleitet und reizt er, ja fordert dazu heraus, ebendiese Grenze zu überschreiten. Kein Wunder also, dass der Fluss, sein unvorhersehbarer Lauf, Schriftsteller und Übersetzer seit jeher inspiriert.

In seinen Gedanken über die Bedeutung des Übersetzens vergleicht Karl Dedecius diese mehr als einmal mit der Arbeit des Fährmanns oder Brückenbauers, eines Mittlers, der die Macht und Fähigkeit besitzt, Un-erreichbares näherzubringen, der mithilfe der Sprache Brücken der Erkenntnis, des Verstehens, der Verständigung errichtet. Einst galten Priester als Mittler zwischen Göttern und Menschen, zwischen Himmel und Erde. Heutzutage kann Brückenbauer sein, wer zwischen Menschen und Völkern, zwischen ihren Sprachen und Kulturen vermitteln möchte: „Wir bauen Brücken, um mit Hilfe des Verstandes vom Verständnis zum Einverständnis zu gelangen“.¹ Brücken zu bauen ist zweifelsohne eine äußerst schwierige Aufgabe; eine – wie Dedecius bemerkt – noch viel schwierigere Aufgabe ist die Reparatur beschädigter Brücken, deren Konstruktion schwach, instabil, nicht mehr intakt ist, oder erst recht der Wiederaufbau eingerissener Brücken. Karl Dedecius beschließt seine Ausführungen über Brücken mit der recht optimistischen Feststellung, jeder Bau einer Brücke sei gewissermaßen die Überwindung des Trennenden – sowohl im geographischen, historischen, ökonomischen als auch ideologischen Sinne.²

111

¹ K. Dedecius, *Wörter und Gedanken. Ein Resümee*, in: R. Pyritz, M. Schütt, *Die Viadrina, Eine Universität als Brücke zwischen Deutschland und Polen*, Berlin-Brandenburg 2009, S. 210.

² Ebd.

In seinem Leben waren Karl Dedecius drei Flüsse nah: in der Jugend die Łódka, das kleine Flüsschen in seiner Geburtsstadt Lodz, dann der Main in Frankfurt, wo er die meiste Zeit seines Lebens verbrachte, und schließlich die Oder, die seine beiden Vaterländer verband. Die Oder besaß in Karl Dedecius' Leben gewissermaßen eine symbolische Dimension, denn an der Oder, genauer in Frankfurt, begannen drei wichtige Abschnitte seines Lebens. Der erste im Jahr 1941 mit seiner Einberufung zur Wehrmacht. Der Truppenteil, in dem er diente (die 4. Kompanie des 3. Ersatzbataillons des 8. Infanterie-Regiments), war in der Paul-von-Hindenburg-Kaserne an der August-Bebel-Straße in Frankfurt an der Oder stationiert.³ Von dort aus wurde er nach Stalingrad geschickt, wo er für sechs Jahre in sowjetische Kriegsgefangenschaft geriet. Als er 1949 nach Deutschland zurückkehren durfte, führte ihn sein Weg wiederum nach Frankfurt an der Oder. Nun begann der zweite – weniger düstere – mit dieser Stadt verbundene Abschnitt in Dedecius' Leben. In der Horn-Kaserne erhielt er die Bescheinigung seiner Entlassung aus der Kriegsgefangenschaft, von dort aus kam er ins Heimkehrerlager Gronenfelde. Am 30. Dezember desselben Jahres wurde er nach Kranichfeld bei Weimar entlassen,⁴ wo seine spätere Frau Elvira ihn erwartete.

112

Der dritte und längste mit der Oder verbundene Abschnitt in Dedecius' Leben war die Zusammenarbeit mit der Europa-Universität Viadrina in Frankfurt an der Oder. 1999 erhielt Karl Dedecius den ersten Viadrina-Preis – ihn entgegenzunehmen sah er einerseits als höchstes Privileg und Auszeichnung, andererseits als Verpflichtung. Der Viadrina-Preis wird Menschen verliehen, die sich besonders für die Vertiefung und Entwicklung der deutsch-polnischen Beziehungen einsetzen, die zur Überwindung der Grenzen zwischen Ost und West beitragen und die deutsch-polnische Verständigung stärken.⁵ Am Tag der Verleihung unterstrich Claus Detjen, der Begründer des Preises, die große Bedeu-

³ In demselben Gebäude befindet sich heute das Fremdsprachenzentrum der Europa-Universität Viadrina. Vgl. S. Bartel, *Dedecius mit erstem Viadrina-Preis geehrt*, in „Union“ Nr. 23/1999, S. 2.

⁴ Vgl. Eichler, Klaus, *Dia-Vortrag am 26.04.2005 im Städtischen Museum Viadrina vor dem Historischen Verein zu Frankfurt (Oder)*, in: *Von der Festung zur Lazarettstadt Frankfurt (Oder) 1945–1949 – über Mitarbeiter des Gesundheitswesens im Dienste an aus der Sowjetunion heimkehrenden Soldaten, Zivilinternierten und Flüchtlingen sowie Bürgern der Stadt – Teil IV*, eine Broschüre aus dem Karl Dedecius Archiv.

⁵ H.N. Weiler, *Ansprache anlässlich der Verleihung des Viadrina-Preises an Karl Dedecius*, in: „Universitätsschriften“, Viadrina-Preis 1999, S. 9. Der Viadrina-Preis ist mit 5000 Euro dotiert. Seinerzeit übergab Dedecius den größeren Teil des Preises der Europa-Universität für die Unterstützung der deutsch-polnischen Zusammenarbeit. Vgl. *Między sąsiadami – pośrednik. Karl Dedecius*, ein Film von Peter Vogt, 2000.

tung von Autoritäten, die durch ihr Leben und ihre Arbeit Vorbild sind für alle, die sich um die deutsch-polnische Sache bemühen.⁶

Die Verleihung des neuen Viadrina-Preises an Dedecius war ein guter Anlass, über die symbolische Bedeutung Frankfurts an der Oder nachzudenken. Auch der Übersetzer selbst kam später darauf zu sprechen. In Frankfurt wird – wie der Viadrina-Rektor Prof. Hans N. Weiler Ende der neunziger Jahre erwähnte – die Kontur des neuen Europas besonders sichtbar. Die Grenze ist nicht länger ein Hindernis, ein Sinnbild für Unverständnis und Vorurteil, sondern wird zur intellektuellen Herausforderung, zu einem Symbol für das Streben nach gegenseitigem Kennenlernen, Verständnis und Respekt vor anderen Kulturen und Traditionen.⁷ Auch Prof. Bożena Chołuj kam in ihrer Laudatio auf die Bedeutung der Grenze/Brücke an der Oder zu sprechen und erinnerte an die Grenzkontrollen, die das Dasein der Grenzen noch sichtbarer machten. Heutzutage aber beginne die Brücke, die einst zwei Völker trennte, diese Völker zu verbinden. Die internationalen Studenten der Viadrina (einer deutschen Universität in Frankfurt) haben auch Unterricht auf der polnischen Seite im Collegium Polonicum in Ślubice und betrachten die Übersetzungen polnischer Literatur.⁸ In Erwiderung auf Prof. Chołuj's und Prof. Weilers Worte hob Dedecius nochmals die Bedeutung einer Gemeinschaft der Kulturen hervor, insbesondere der deutschen und der polnischen Kultur, die Bedeutung der „Tradition der Gemeinsamkeit, des permanenten geistigen Austauschs, der gegenseitigen Anziehungskraft und Wechselwirkung“.⁹ Gerade diese europäische, humanistische Ausrichtung der Viadrina sowie auch ihre symbolträchtige Lage gaben Dedecius das Gefühl, dass er hier, wo die beiden ihm so nahen Kulturen zusammentreffen, einen idealen Ort für die Fortsetzung seiner Mission fand. Im Jahr 2001 übergab er den ersten Teil seiner Bestände dem Collegium Polonicum, wo das Karl Dedecius Archiv eingerichtet wurde.¹⁰

113

In den Folgejahren stieg das Interesse an Dedecius' Wirken. Zwei Zeitschriften für Philologen erschienen: „Rocznik Karla Dedeciusa“ (Karl-Dedecius-Jahrbuch), von Prof. Krzysztof A. Kuczyński (Lehrstuhl für Deutschlandstudien der Universität Łódź) begründet und in Zusammenarbeit mit dem Museum der Stadt Łódź und dem Karl Dedecius Archiv herausgegeben sowie „OderÜbersetzen“, begründet von Prof. Bożena Chołuj. In den Jahren 2012–2017 trug die Wissenschaftliche Initiativgruppe

⁶ C. Detjen, *Weshalb Viadrina-Preis? Die Vision vom erweiterten Europa braucht Vorbilder*, in: *Universitätsschriften*, Viadrina-Preis 1999, S. 45.

⁷ H.N. Weiler, *Ansprache anlässlich der Verleihung...*, S. 9.

⁸ B. Chołuj, *Laudatio*, in: „Universitätsschriften“, Viadrina-Preis 1999, S. 21–23.

⁹ K. Dedecius, *Dankesrede*, in: „Universitätsschriften“, Viadrina-Preis 1999, S. 29.

¹⁰ Das Karl Dedecius Archiv wird im Text von Agnieszka Brockmann vorgestellt.

zu der Popularisierung des Schaffens von Karl Dedecius am Collegium Polonicum in Slubice rege zur Verbreitung des Werks von Karl Dedecius bei.¹¹ Und von den gemeinsamen Projekten der Kulturwissenschaftlichen Fakultät Frankfurt und des Karl Dedecius Archivs war gelegentlich sowohl in Presseberichten als auch in verschiedenen Fachzeitschriften, etwa in „Orbis Linguarum“, „Śląsk“ (Schlesien), „Topos“, „Studia Niemcoznawcze Uniwersytetu Warszawskiego“ (Studien zur Deutschkunde der Universität Warschau), zu lesen.

Eine andere Gelegenheit, auf das Werk und die Person Karl Dedecius aufmerksam zu machen, waren die Feierlichkeiten zu seinem 90. Geburtstag. Ähnlich wie einige Jahre zuvor der 90. Geburtstag Marion Gräfin Dönhoffs aufwendig begangen worden war,¹² wurde nun Karl Dedecius mit einem zweitägigen Universitätsfest geehrt. Der erste Teil der Feierlichkeiten fand im Collegium Polonicum statt. Mit einer Lesung von Gedichten Adam Mickiewiczs, Adam Asnyks, Tadeusz Różewiczs, Wisława Szymborskas lud der Übersetzer die Anwesenden auf seine eigene Reise durch die polnische Literatur ein.¹³ Für Liebhaber der polnischen Lyrik war dies ein wahres Fest – und wie sich später herausstellen sollte, war dies der allerletzte Leseabend mit Karl Dedecius. Beim zweiten Teil der Feierlichkeiten am nächsten Tag wurde dem Übersetzer der Ehrendokortitel verliehen.¹⁴

Zur Begründung für die Auszeichnung verlas die Dekanin der Kulturwissenschaftlichen Fakultät, Prof. Konstanze Jungbluth, den Beschluss des Fakultätsrates:

Wir ehren in ihm auch einen Europäer, der die Übersetzungskraft der Humanität, den Respekt vor der kulturellen Vielfalt und ihre ästhetische Gestaltung in die Tat um-

¹¹ Der Gruppe gehörten an: Prof. Edward Białek, Prof. Dieter Bingen, Dr. Agnieszka Brockmann, Dr. Ilona Czechowska, Dr. Przemysław Chojnowski, Prof. Bożena Chołuj, Dr. Anna Fimiak-Chwiłkowska, Prof. Mieczysław Dąbrowski, Dr. Hans-Gerd Hapfel, Błażej Kaźmierczak, Dr. Birgit Krehl, Prof. Krzysztof A. Kuczyński, Prof. Wojciech Kudyba, Dr. Andreas Lawaty, Dr. Albrecht Lempp, Manfred Mack, Prof. Magdalena Marszałek, Prof. Jan Miodek, Prof. Heinrich Olschowsky, Marta Potaszkiewicz, Prof. Karol Sauerland, Dr. Małgorzata Szajbel-Keck, Prof. Aleksander Wirpsza, Dr. Krzysztof Wojciechowski, Prof. Marek Zybura.

¹² Darauf bezog sich in seiner Einladung Gunter Pleuger, Rektor der Europa-Universität Viadrina in den Jahren 2008-2014 (Brief im Karl Dedecius Archiv). Anlässlich der Gründung des Deutschen Polen-Instituts in Darmstadt hatte Karl Dedecius viele Jahre mit Marion Gräfin Dönhoff zusammengearbeitet.

¹³ M. Grün, *Mittler zwischen den Kulturen* – Viadrina ehrt Karl Dedecius mit einem Festakt zum 90. Geburtstag, „Union“, 60/2011, S. 5.

¹⁴ Diesen Titel hatten Karl Dedecius in den Jahren zuvor bereits die Universität Köln, die Katholische Universität Lublin, die Universitäten Lodz, Breslau, die Jagiellonen-Universität Krakau sowie die Nikolaus-Kopernikus-Universität Thorn verliehen.

gesetzt hat. Die Kulturwissenschaftliche Fakultät der Europa-Universität Viadrina in Frankfurt/Oder und die mit ihr verbundenen geisteswissenschaftlichen Forschungsinstitute sehen sich mit ihrem weitgespannten kulturwissenschaftlichen Ansatz [...] in vielfältiger Weise dem literarischen und kulturvermittelnden Wirken von Karl Dedecius verbunden.¹⁵

Prof. Bożena Chołuj wies in ihrer Laudatio darauf hin, dass die Verleihung der Ehrendoktorwürde an Dedecius nicht nur die Anerkennung für die Verdienste des Übersetzers um die Geisteswissenschaften und die deutsch-polnischen Beziehungen zum Ausdruck bringe, sondern auch für die Hochschule und die Stadt große Bedeutung besitze:

Mit der Verleihung der Ehrendoktorwürde an Sie möchten nicht nur wir als Universität uns schmücken. Wir wollen damit auch einen kleinen Beitrag dazu leisten, dass Sie Frankfurt (Oder) [...] mit einem Ort der Weiterführung Ihres Werkes [verknüpfen]. Mit dem Ehrendokortitel möchten wir Ihre Präsenz an dieser Grenze für immer besiegeln. Jahrzehntlang war unsere Stadt ein wunder Punkt, wie übrigens die gesamte Grenze zwischen Deutschland und Polen. Heute verheilen hier die inzwischen sichtbar-unsichtbar gewordenen Narben der Vergangenheit in den Wechselbeziehungen zwischen unseren beiden Ländern. Und an diesem Heilungsprozess sind Sie, verehrter Herr Dedecius, mit Ihrer ganzen Kraft beteiligt.¹⁶

In seiner Erwiderung auf die Laudatio und alle vorhergehenden Ansprachen knüpfte Dedecius nicht nur an die Geschichte der Stadt an, sondern auch an das menschliche Wesen, das sich seiner Natur nach immer auf den Anderen richte. Weiterhin sprach er über die Rolle des Dialogs, vom Wert der Wörter und ihrem (auch misslichen) Gebrauch und schließlich von der Meinungsfreiheit. Er regte an, Poesie und Politik sollten einander nicht ausschließen, da durch sie verschiedene für den Menschen und die Gesellschaft wichtige Werte erschlossen würden. Dies waren Gedanken, die den Übersetzer bereits sein Leben lang begleitet hatten.

In den Monaten danach kam die Idee auf, eine neue Stiftung an der Universität zu gründen, die sich um seine Verlagsangelegenheiten kümmern und seine Arbeit zur Vertiefung des polnisch-deutschen kulturellen Dialogs fortführen würde. Und so wurde 2013 die Karl Dedecius Stiftung ins Leben gerufen. Auch der Stiftungsrat wurde in dieser Zeit gebildet; ihm traten bei: Dr. Hans-Gerd Happel, Dr. Andreas Lawaty, Manfred Mack,

¹⁵ Aus der Rede der Dekanin der Kulturwissenschaftlichen Fakultät, Prof. Konstanze Jungbluth, in: *Verleihung der Ehrendoktorwürde der Kulturwissenschaftlichen Fakultät der Europa-Universität Viadrina Frankfurt (Oder) an Herrn Prof. Dr. h.c. mult. Karl Dedecius, am 17. Juni 2011*, [Frankfurt (Oder) 2011], S. 21–22.

¹⁶ B. Chołuj, *Laudatio auf Karl Dedecius*, in: *Verleihung der Ehrendoktorwürde der Kulturwissenschaftlichen Fakultät der Europa-Universität Viadrina Frankfurt (Oder) an Herrn Prof. Dr. h.c. mult. Karl Dedecius, am 17. Juni 2011*, [Frankfurt (Oder) 2011], S. 17–20.

Prof. Heinrich Olschowsky und Prof. Joachim Rogall.¹⁷ Die Satzung wurde im Juli in Frankfurt am Main im Hause des Übersetzers unterzeichnet. Die feierliche Übergabe der Gründungsurkunde erfolgte im Herbst in Frankfurt an der Oder. Bei dieser Gelegenheit bezeichnete der Präsident der Europa-Universität Viadrina Gunter Pleuger die Einrichtung der neuen Stiftung als einen Schritt hin zu einer verantwortungsvollen Entwicklung interdisziplinärer Studien als auch zur Vertiefung des deutsch-polnischen Dialogs. Joachim Rogall, der Vorsitzende der Robert Bosch Stiftung, wies auf die Bedeutung von Dedecius' Wirken für die deutsche Gesellschaft hin und äußerte die Erwartung, die neue Stiftung möge diese Aufgabe übernehmen und die Mission der Annäherung der beiden Völker, die der Übersetzer einige Jahrzehnte zuvor begonnen hatte, fortführen. Dedecius selbst erinnerte an die geopolitische und historische Bedeutung der Oder, die nicht länger trennendes Element sei, weil sie heute von einer Brücke überspannt werde, einem Sinnbild Europas, des Verstandes und der Verlässlichkeit.¹⁸

116 Anfangs begleitete der Gründer der Stiftung all deren Vorhaben. Dadurch konnten die geplanten Projekte mit ihm direkt besprochen und aus seinem Erfahrungsschatz geschöpft werden. Zwischen den persönlichen Begegnungen fanden zahlreiche Telefongespräche und schriftliche Korrespondenz mit dem Übersetzer statt. Beim letzten Treffen im Februar 2016 bat Dedecius darum, ihm einige Gedichte vorzulesen, darunter Czesław Miłosz's „Aber die Bücher“. Dieses Gedicht war dem Übersetzer besonders wichtig. Jedes Mal, wenn er es las, hatte man den Eindruck, er wolle betonen, wie vergänglich alles sei – das Leben, die Karriere, der (übermäßige) Ehrgeiz; was bleibe, seien die Bücher; sie seien unsere einzigen verlässlichen Vertrauten und Ratgeber. Damit unterstrich Dedecius zugleich – zum letzten Mal – die Bedeutung der Kultur.

Karl Dedecius' Heimgang war für alle ein unwiederbringlicher Verlust. Nach seinem Tod ging die Stiftung daran, Veranstaltungen zu seinem Andenken zu organisieren bzw. sich an solchen zu beteiligen. Danach wurden immer größere Vorhaben verwirklicht: Eines davon sind die zweijährlich stattfindenden Werkstätten für polnische Germanisten und deutsche Polonisten. Die Anfänge dieses Projekts konnte der Übersetzer noch miterleben. Leitgedanke ist der deutsch-polnische Kulturdialog. Das Thema wird u.a. am Beispiel der Analyse der Übersetzungen verschiede-

¹⁷ Prof. Rogall und Prof. Olschowsky verließen später den Rat; an ihrer Stelle wurden Prof. Marek Zybura und Prof. Paweł Zajas berufen.

¹⁸ Vgl. Aufnahme von der Eröffnung der Stiftung: www.europa-uni.de/de/ueber_uns/multimedia/viadrina_tv/viadrina_tv_2013/2013_gruendung_stiftung_dedecius_literaturarchiv/index.html (22.04.2020).

ner Literaten diskutiert. Ein wesentlicher Bestandteil der Werkstätten sind stets auch Seminare mit Literaturübersetzern – den Trägern/innen des Karl-Dedecius-Preises. Des Weiteren beteiligt sich die Stiftung regelmäßig an der Ausrichtung von Konferenzen zur literarischen Übersetzung, die ebenfalls alle zwei Jahre stattfinden.¹⁹ Die Konferenzbände erscheinen in gedruckter wie auch in frei zugänglicher elektronischer Form, sodass jeder Interessierte sie einsehen kann – damit handelt es sich um einen echten Beitrag der Stiftung zur Förderung der Übersetzungswissenschaft und der Forschung zur literarischen Übersetzung.²⁰ Zudem realisiert die Stiftung ein umfangreiches Kulturprogramm, das sich nicht nur an die Mitglieder der Universität, sondern auch an die Einwohner von Frankfurt an der Oder und Slubice richtet. Zu erwähnen sind hier Diskussionsrunden, Buchvorstellungen, Begegnungen mit Vertretern/innen aus Literatur und Kultur. Wie schon Dedecius Begegnungen mit seinem Publikum an verschiedenen Orten ausrichtete (in Kirchen, Theatern, einer Fabrik oder der neuen Halle des Chopin-Flughafens in Warschau-Okęcie), so lädt auch die Stiftung die Teilnehmer/innen gern an ungewöhnliche Orte ein, z. B. in die Sakristei der Marienkirche in Frankfurt.

Getreu dem Grundsatz von Karl Dedecius, wonach die Voraussetzung zur Vertiefung und Verbesserung der nachbarschaftlichen Beziehungen das gegenseitige Kennenlernen ist (was sowohl für die Sprache, die Kultur, die Geschichte als auch für die Literatur gelte), hat die Stiftung Tandemsprachkurse Polnisch-Deutsch für Senioren aus der Region im Programm. Die Teilnehmer sprechen dabei über die polnische Literatur und Kultur. Die Kultur ist auch Gegenstand von Studienreisen, die in Kooperation mit dem Ökumenischen Europa-Centrum in Frankfurt organisiert werden. Darüber hinaus hat die Stiftung im Rahmen ihrer Tätigkeit auch ein Programm für die weiterführenden Schulen entwickelt. Die Schüler erfahren bei verschiedenen Zusammenkünften, wer Karl Dedecius war, worin die Arbeit eines Übersetzers besteht und wie er dabei vorgeht; sie machen sich Gedanken über die Rolle des Übersetzers in der heutigen Welt und darüber, wie die Welt ohne Übersetzer aussähe. Alle Tätigkeiten und Initiativen der Stiftung folgen der Vision und dem Auftrag ihres Gründers. Während der Durchführung der Projekte wird stets auf Materialien aus dem Karl Dedecius Archiv zurückgegriffen, mit dem die Stiftung

¹⁹ Die erste, dem Übersetzer gewidmete Konferenz, „Karl Dedecius – die Botschaft der Bücher“ fand 2017 statt und hatte über 60 Teilnehmer aus verschiedenen Ländern. Die Konferenz wurde von Prof. Krzysztof A Kuczyński initiiert und in der Zusammenarbeit mit der Universität Lodz und dem Deutsch-Polnischen Forschungsinstitut am Collegium Polonicum in Slubice organisiert. Finanziert wurde sie u.a. aus den Mitteln der Deutsch-Polnischen Wissenschaftsstiftung.

²⁰ Die bisherigen Bände erschienen in Zusammenarbeit mit der Universität Breslau.

kooperiert. So kann das Denken des Übersetzers und Botschafters guter deutsch-polnischer Beziehungen weitere Verbreitung finden.²¹

Karl Dedecius' Leben und Wirken ist eng mit der Oder, Frankfurt und Ślubice verbunden. Im Collegium Polonicum werden seine Archivalien aufbewahrt, an der Viadrina ist seine Stiftung beheimatet und hält die Erinnerung an den großen Brückenbauer wach. Karl Dedecius' Engagement für die Entwicklung der deutsch-polnischen Beziehungen hatte ohne Zweifel Einfluss auf die heutige Ausrichtung der Kulturwissenschaftlichen Fakultät der Europa-Universität Viadrina. Für das an der Oder gelegene Frankfurt wird Karl Dedecius immer ein Vorbild, eine Autorität und ein unersetzlicher Mittler zwischen den beiden Ländern sein.

Übersetzt von: Hans Gregor Njemz

²¹ Alle Vorhaben und Initiativen der Stiftung sind auf ihren Internetseiten beschrieben: www.ub.europa-uni.de/kds